

Kopócsy Anna: Képzőművészek Új Társasága (1924–1950)

PATAKI GÁBOR

Corvina, Budapest, 2015, 198 oldal

Hogy lehet higgadt, objektivitásra törekvő monográfiát írni egy olyan, több mint húsz évig működő művész-társaságról, amelynek kiállítói között ott találjuk Aba-Nováktól Berényen át Kornisst, Vajdát és Kassácot, Andrásy Kurtát és Beck Andrást, tehát a műcsarnokiakat nem számítva a két világháború közti magyar művészet szinte teljes spektrumát? Egy – a szerző szavaival – „hibrid képződményről”, mely időről időre változó arányban, de egyaránt mutatta egy progresszív művészcsoporthoz, egy szinte félhivatalossá váló érdekvédelmi szervezet, egy baráti társulás és egy szabályozott művészszövetség ismérveit?

Azt hiszem úgy, ahogy azt *Kopócsy Anna* tette a KUT évtizedeit feldolgozó könyvében. A témához kapcsolódó sokéves kutatásai, kiállításai révén magabiztosan kalauzol végig a szervezet vezetőváltásokban, kilépésekben, sértődésekben, de nagyszerű emberi-művészi momentumokban is gazdag történetén, ahogy korrektül azt is rögtön jelzi, ha forráshiány vagy más ok miatt csak feltételes módban fogalmazhat. Beszél a sikerekről, Vaszary szuggesztivitásáról, Rózsa Miklós agilis szervezőmunkájáról, Egry tiszteletre méltó elvhűségéről, mások hajlékonyságáról, de a kudarcokról, a hasonló című folyóirat és az Új Szín rövid életéről, a meghiúsult külföldi kiállításokról, a klebelsbergi liberálisabb kultúrpolitika felszámolását követő utóvédharcokról is. A végjátékról is olvashatunk: hogyan születik nyilas parlamenti interpelláció Szántó Piroska Kofahajójának ürügyén, miként fröcsög az „elfajzott művészetről” p. Ferenczy Béni ürügyén a szélsőjobb oldali *Egyedül Vagyunk* című lap, s végül hogyan lehetetlenül el a társaság az 1945 utáni megváltozott körülmények között.

A könnyűkezü kritika s nyomában a művészettörténet-írás is a KUT stílárís heterogenitását az École de Paris magyar variánsaként aposztrofálta. Kopócsy ennél jóval összetettebb képet rajzol fel. Finom elemzésekkel vázolja fel az egymás mellett érvényesülő vagy egymást váltó domináns stílárís hangütéseket a neoklasszicizmustól a szürrealisztikus megoldásokig. Plasztikusabbá válik egy-egy eddig kevesebb figyelemre méltított törekvés, mint például a kései kubizálás felbukkanása

a 30-as évek második felében. Az sem túl közismert, hogy a sokáig a KUT ellenlábasként, alternatívájaként kezelt Gresham-kör valójában a társaság egyik leágazási pontjaként vált a magyar művészet egyik meghatározó tényezőjévé. Ugyanígy bukkannak fel a homályból nevek és életműtörödékek is (pl. Peitler István, Pálffy Péter, Kolozsváry Sándor).

Külön kell szólnunk a könyv revelatív képanyagáról. Sokat reprodukált darabok helyett ismert művészek alig ismert remekei (Czimra: *Szántás*; Szönyi: *Lépcsőház*), madárlátta ritkaságok (Einczinger Ferenc: *Esztergomi mozaik*; Szür Szabó József: *Erkély*), változatos dokumentumfotók érzékeltetik a társaság sokszínűségét. S akinek ez sem elég: a függelék keresztábrázolatában megtalálható az összes kiállítás és az azokon részt vevő művészek névsora.